

Jokainen koulupäivä on tärkeä

Toimintamalli oppilaiden poissaolojen ehkäisemiseen, suunnitelmalliseen seurantaan sekä niihin puuttumiseen.

Sanasto

Kouluun kiinnittyminen

Oppilaan suhde kouluun ja koulunkäyntiin. Kouluun kiinnittyminen ehkäisee poissaoloja ja edistää oppimista.

Koululäsnäolo

Oppilaan fyysinen läsnäolo koulussa ja oppitunneilla lukujärjestyksen mukaisesti. Läsnäololla on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia oppimistuloksiin ja myönteisten sosiaalisten suhteiden rakentumiseen.

Koulupoissaolot

Koulupoissaoloilla tarkoitetaan kaikkia tilanteita, joissa oppilas ei osallistu koulutyöskentelyyn koulussa tai erityisin opetusjärjestelyin. Näihin lasketaan sekä luvalliset että luvattomat poissaolot koulusta.

Epäsäännöllinen koulunkäynti

Koulupoissaolot lisääntyvät tyypillisesti vähitellen. Tällä tarkoitetaan kouluun tulemiseen liittyvien haasteiden esimerkkejä, jotka voivat johtaa ongelmallisiin poissaoloihin. Näihin kuuluvat esim. myöhästelyt, poissaolot tiettyinä päivinä tai oppitunteina.

Ongelmallinen poissaolo

Tilanne, jossa oppilaalle on kertynyt niin paljon poissaoloja, että niiden katsotaan vaarantavan oppilaan oppimista ja hyvinvointia.

Lähteet: Valteri. Kiva, kun tulit! 2022.

Koulujen toimintakulttuurin kehittäminen

Perusopetuslain 26 §:ään on tehty muutoksia poissaoloihin puuttumiseksi siten, että opetuksenjärjestäjä on velvollinen poissaolojen seurannan lisäksi ennaltaehkäisemään ja puuttumaan poissaoloihin suunnitelmallisesti. Muutokset astuivat voimaan 1. elokuuta 2023.

26 § Perusopetuksen suorittaminen

Opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti. Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin on tehty lakimuutoksen myötä lisäyksiä lukuihin

4.2. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet,

5.1. Yhteinen vastuu koulupäivästä sekä

5.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Koulun toimintakulttuurin kehittämistä käsittelevään perustelukuun (4.2.) on lisätty kirjauksia **kouluun kiinnittymiseen, yhteistyöhön ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä vertaissuhteiden vahvistamiseen liittyen.**

Kouluun kiinnittymisen kannalta merkityksellisiä tekijöitä tutkimuksen mukaan ovat:

- Hyvä opettaja - oppilassuhde
- Myönteiset vertaissuhteet
- Onnistumiset koulutehtävissä
- Kotoa saatava tuki koulunkäynnille

Lähteet: Sergejeff, J. 2023a. (toim.) Yhteisellä koulutiellä-julkaisu. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kouluissa tulee kehittää toimintakulttuuria, joka edistää oppimista ja tukee entistä paremmin myös osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamisen katsotaan kuuluvan eri oppiaineiden sekä laaja-alaisen oppimisen kokonaisuuksien sisältöihin. Oppituntien lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua arkisissa tilanteissa pidetään tärkeänä osana koulun toimintakulttuuria. Myös oppilaiden myönteiset yhteiset kokemukset ja merkityksellisyyden tunne yhteisön jäsenenä tukevat kouluun kiinnittymistä.

Koulu yhteisön jokainen jäsen vaikuttaa toimintakulttuuriin. Toivoa ja luottamusta rakentava toimintakulttuuri ei etsi syyllisiä, vaan hakee parhaita mahdollisia ratkaisuja. Koulussa jokaisella lapsella, nuorella ja aikuisella on lupa voida hyvin.

Koulun toimintakulttuurilla tarkoitetaan tapoja, käytäntöjä ja toimintamalleja, jotka arjessa näkyvät erilaisissa tilanteissa: tervehtiminen, tapa puhua toisille, ristiriitojen selvittely, ilon ja surun kohtaaminen, tapa puhua oppilaista ja heidän perheistään, yhteistyö erilaisten verkostojen ja sidosryhmien kanssa jne.

Tavoitteena on pitää kaikki mukana koulu yhteisössä niin, että jokaiselle syntyy kokemus osallisuudesta: tämä on yhteisö, johon kuulun. Sama koskee lapsia, nuoria ja aikuisia. Kokemus osallisuudesta on perusta merkityksellisyyden kokemukselle, yhdenvertaisuudelle, tasa-arvolle, demokratialle ja hyvinvoinnille: olen arvokas, voin vaikuttaa ja toimia omaksi ja muiden parhaaksi.

Lähteet: Luomanen, T. Kouluun kiinnittyminen ja poissaoloihin puuttuminen -koulutus. Opetushallitus.

Paraisilla koulujen toimintakulttuurin kehittämistä tuetaan johdon ja opettajien täydennyskoulutuksella.

Opettajia koulutetaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamiseen.

Oppimisen tuen toteuttamista suunnitellaan yhdessä rehtoreiden kanssa pyrkien vastaamaan vallitsevaan tarpeeseen. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki on laadukasta ja kuntouttavaa. Keskimääräistä pienemmät opetusryhmät lisäävät opettajan ja oppilaan välistä vuorovaikutusta.

Opetustoimen visiossa painotetaan kunnioittavaa kohtaamista henkilökunnan ja oppilaiden välillä.

Huoltajille viestitään selkeästi siitä, miten poissaoloja seurataan ja niihin puututaan.

Tämä sitouttaa koteja yhteistyöhön ja tukee koulun toimia.

Jokaisen koulun toimintakulttuuria kuvataan tarkemmin koulukohtaisessa lukuvuosisuunnitelmassa.

Yhteinen vastuu koulupäivästä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden lukuun Yhteinen vastuu koulupäivästä -lukuun (5.1.) lisättiin kolme uutta kappaletta, joissa linjataan toimintamalliin liittyviä periaatteita ja käytänteitä. Lukua laajennettiin ja selkeytettiin myös monialaista yhteistyötä koskien. Uudet kappaleet ovat:

- kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen
- poissaolojen seuranta ja niistä ilmoittaminen sekä
- poissaoloihin puuttuminen ja taustasyiden selvittäminen.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa paikallisessa opetussuunnitelmassa toimintamallin (luku 5.6) oppilaiden poissaolojen ehkäisemiseksi ja suunnitelmalliseksi seuraamiseksi sekä niihin puuttumiseksi.

Ennaltaehkäisevät toimet

Ennaltaehkäisevät toimet sisältävät edellä esiteltyt toimintakulttuurin kehittämisen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen suunnitelmallisen vahvistamisen.

Poissaolojen aktiivinen seuranta ja seurantatietojen hyödyntäminen on osa ennaltaehkäisyä. Koteja on tiedotettava selkeästi siitä, miten poissaoloja seurataan ja miten niihin puututaan. Poissaolojen esimerkit näkyvät usein ensin kotona. Ne voivat näkyä esim. vaikeutena lähteä aamuisin kouluun, toistuvana viivyttelyä, myöhästymisinä, psykosomaattisena oireiluna (esim. vatsakipu, pahoinvointi, päänsärky) tai vaikeasti sanoitettavana ahdistuksen tunteena. On tärkeää, että huoltajia rohkaistaan ottamaan matalalla kynnyksellä yhteyttä kouluun huolen herätessä.

Paraisilla perusopetuksessa luokanohjaajat/luokanopettajat seuraavat oppilaiden poissaoloja säännöllisesti päivittäin. Poissaolot kirjataan tuntimerkintänä Wilmaan. Alakoulussa luokanopettaja ottaa yhteyttä huoltajaan aamupäivän aikana, mikäli ei ole saanut ilmoitusta poissaolosta. Yläkoulussa voidaan tarvittaessa menetellä samoin. Selvittämättömiin poissaoloihin puututaan ottamalla viipymättä yhteyttä huoltajiin. Selvittämättömissä poissaoloissa saattaa olla kyse poissaolojen esimerkeistä, orastavasta poissaolokierteestä tai luvattomista poissaoloista.

Paraisilla poissaolomerkinnät yhtenäistettiin syksyllä 2023 opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksen mukaisiksi.

TERVEYDELLISIIN SYIHIN LIITTYVÄ POISSAOLO	Oppilas on fyysisesti poissa koulusta. (sairaana, fyysisen ja/tai psyykkisen terveydenhoitoon liittyvä tapahtuma / vastaanottokäynti esim. hammaslääkäri, terapia tai leikkaus).
ENNALTA ANOTTU VAPAA	Huoltajan ennalta anoma vapaa, myös yksittäiset oppitunnit ja koulupäivät (lomamatka, harrastukseen liittyvä poissaolo, etävanhemmalla)
MUU SELVITETTY POISSAOLO	Käytetään vain niissä tapauksissa kun poissaolo ei kuulu mihinkään muuhun kategoriaan
LUVATON POISSAOLO, SELVITETTY	Huoltajan tai opettajan selvittämä luvattomaksi luokiteltu poissaolo (pinnaus tai yli oppitunnin kestävä myöhästyminen)
SELVITTÄMÄTÖN POISSAOLO	Koululla ei tietoa miksi lapsi on poissa. Poissaolo voidaan opettajan tai huoltajan toimesta selvittää ja muuttaa toisen kategorian merkinnäksi.

Opiskelu muualla- merkintä Oppilas on fyysisesti poissa koulusta, esim. sairaalakoulussa tai osan tunteista sovitusti lyhennetyn koulupäivän piirissä. (POL 18§)

Opiskeluhoitopalveluissa tehdään työtä, jolla voidaan ehkäistä yksittäisen oppilaan poissaoloja. Kouluterveydenhuollon määräaikaisissa terveystarkastuksissa selvitetään oppilaan hyvinvointia koulussa, kotona ja vapaa-ajalla. Kuraattorin kanssa oppilas voi keskustella esim. kaverisuhteista tai kiusaamisesta. Koulupsykologi voi auttaa löytämään keinoja pärjätä ahdistusoireiden kanssa tai selvittää oppimisen haasteita.

Kouluissa erikseen sovittu henkilö seuraa poissaoloja lukukausittain. Tätä varten Wilmaan on luotu hakutoiminto poissaolomäärien selvittämiseksi. Luvut raportoidaan vuosittain toimintakertomuksessa. Poissaoloja seurataan suunnitelmallisesti ja tarkastellaan koulu- ja luokkatasoisesti yhteisöllisen opiskeluhuollon kokouksissa/opettajakokouksissa.

Kohdennetut toimet

Kouluissa on käytössä Wilman automaattiset poissaoloviestit. Järjestelmä lähettää automaattisesti viestin koteihin ja pyytää huoltajia olemaan yhteydessä omaan luokanopettajaan/-ohjaajaan, kun sovittu tuntimäärä (50, 80, 100) poissaoloista ylittyy.

Poissaolot voivat muuttua ongelmallisiksi, kun oppilas on poissa opetuksesta 5-10 % poissaolosten syistä riippumatta. Ensimmäisen viestin kohdalla poissaolot ylittävät juuri 5-10 % tarjotusta opetuksesta ja saatetaan jo tarvita kohdennettuja toimia. Yksittäisen oppilaan kohdalla on aina muistettava, että yhteydenotto kotiin tehdään varhain ja aina, kun huoli oppilaan poissaoloista herää riippumatta tunti- ja prosenttimääristä. Epäsäännöllinen koulunkäynti ja myöhästelyt voivat kertoa oppilaan tarvitsemasta tuesta.

Yhteydenoton tarkoitus on yhdessä arvioida, onko poissaoloista syytä huolestua. Yhteydenotto kirjataan Wilmassa varhaisen puuttumisen lomakkeelle. Tässä vaiheessa tehdään tilannearvio yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa, monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tarvittaessa.

Kohdennettuihin toimiin kuuluvat yksilölliset toimet, kuten läsnäolon jatkuva seuranta, tiivistetty yhteistyö huoltajien kanssa sekä riittävän oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarkistaminen. Poissaolon syiden selvittäminen on tärkeää jo tässä vaiheessa. Suppeimmillaan kartoitus on keskustelu oppilaan ja huoltajan kanssa. Yksilöllisten toimien lisäksi on syytä pohtia yhteisöllisiä toimia esim. luokan ryhmyttämisen tukeminen.

Vahvat toimet

Mikäli kohdennetut toimet eivät toimi ja vähennä poissaoloja, tulee toimenpiteitä vahvistaa. Vahvoilla toimilla tarkoitetaan intensiivisiä yksilökohtaisia poissaoloihin puuttumisen keinoja, joita otetaan käyttöön kohdennettujen toimien rinnalle tai sijaan.

Vahvojen toimien tarpeellisuutta on syytä arvioida viimeistään, kun poissaolot saavuttavat 20 % annetusta opetuksesta. Vahvoja tukitoimia ovat kodin ja koulun sekä monialaisen yhteistyön tiivistäminen, opiskeluhoitopalveluiden sekä

sosiaalitoimen tarjoama tuki. Eri toimijoiden yhteistyön pitää olla koordinoitua ja vastuunjaon selkeää.

Yksilökohtainen opiskeluhoito on oppilaalle tarjottavia kouluterveydenhuollon, kuraattorin tai psykologin palveluita sekä monialaisessa asiantuntijaryhmässä tehtävää yksilökohtaista tukea. Opiskeluhoitopalveluiden käyttäminen on kuitenkin aina oppilaalle vapaaehtoista.

Monialainen asiantuntijaryhmä on syytä koota silloin, kun on tarve moniammatillisesti selvittää ja hoitaa oppilaan poissaoloja.

Näissä palaverissa selvitetään moniammatillisen yhteistyön avulla syitä poissaoloille ja tehdään suunnitelma säännöllisen koulunkäynnin tukemiseen. Syiden selvittäminen on tärkeää tukitoimien tehokkaan kohdentamisen varmistamiseksi. Yksityiskohtaisempi poissaolon syiden selvittely esim. erilaisten kartoitusten avulla kuuluu oppilashuoltohenkilöstön työnkuvaan. Lisäksi palaverissa sovitaan aina säännöllisestä seurannasta.

Poissaolojen ehkäisemisessä ensisijaisen tärkeää on yhteistyö kodin ja koulun välillä sekä oppilaan kokonaisvaltaisen kouluhyvinvoinnin yksilöllinen tukeminen.

Monialaisen asiantuntijaryhmän palaverista kirjataan oppilaskohtainen muistio, jota täydennetään, kunnes asian käsittely on saatu päätökseen. Ryhmän nimeämisen ja muodostamisen jälkeen sen jäsenillä on oikeus keskustella keskenään oppilaan monialaisen tuen järjestämisestä. Oikeus päättyy, kun monialaisen asiantuntijaryhmän työskentely päätetään eli seuraavaa tapaamista ei enää sovita.

Ei ole tiettyä tuntimäärää, jolloin on oltava yhteydessä perhe- ja sosiaalipalveluihin. Huolen taso arvioidaan tapauskohtaisesti. Perhe- ja sosiaalipalveluiden konsultointi ja varhainen yhteydenotto yhteistyössä huoltajien kanssa tukevat perheen arkea kuormittavassa tilanteessa. Yhteydenotto perhe- ja sosiaalipalveluihin tehdään aina ensisijaisesti yhdessä perheen kanssa kirjaamalla palvelutarpeen arviointi ja mikäli tämä ei ole mahdollista tekemällä lastensuojeluilmoitus.

Vaikutukset koulunkäyntiin

Poissaolot lisäävät tuen tarvetta koulussa, vaikka muita oppimisen haasteita ei olisikaan. Hyvänä käytäntönä voidaan pitää sitä, että koulusta nimetään vastuuopettaja, joka koordinoi opintoja ja huolehtii siitä, miten oppilaan opetus, tuki ja arviointi järjestetään poissaolojen aikana.

Opetukseen liittyvät järjestelyt pitää olla suunnitelmallisia ja dokumentoitua.

Opetuksen ja arvioinnin joustavaan järjestämiseen löytyy lisätietoa oppaasta:

Valteri. Kiva, kun tulit! 2022, luvut 8,9 ja 10.

Koulupoissaolohin puuttumisen tukitoimet		
Ennaltaehkäisevät	Kohdennetut	Vahvat
<ul style="list-style-type: none"> - myönteistä kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tukeva toimintakulttuuri - laadukas koulunkäynnin tuki - yhteisöllisyys, osallisuus - arjen kohtaaminen ja vuorovaikutus - tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen - poissaolojen suunnitelmallinen seuranta yksilö- ja koulutasolla 	<ul style="list-style-type: none"> - läsnäolon jatkuva seuranta - tiivistetty yhteistyö huoltajien kanssa - riittävän oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarkistaminen -poissaolojen syiden selvittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan kokonaisvaltaisen kouluhyvinvoinnin yksilöllinen tukeminen - yksityiskohtainen poissaolojen syiden selvittäminen (kartoitukset) - suunnitelma säännöllisen koulunkäynnin tukemiseen - monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen - tiivis kodin ja koulun yhteistyö

LIITTEET

Sitouttavan koulu yhteistyön alueellinen kehittämistyö.
Koulu yhteistyön kiinnittämisen ja poissaoloihin puuttumisen malli

TAPAAMISEEN VALMISTAUTUMINEN – Wilma tiedolla johtamisen välineenä

Tarkastele kokonaivaltaisesti oppilaan Wilma-merkintöjä, tuen toimenpiteitä sekä arviointeja. Nämä tiedot tarvitset aina palaveriin tullessasi:

Positiiviset palautteet: keskustelun kiinnittäminen onnistumisiin ja vahvuuksiin.

Poissaolot:

- ✓ poissaolojen kokonaismäärät ja milloin täyttynyt 50 h, 80 h, 100 h jne.
- ✓ poissaolot luokitusten näkökulmasta (esim. terveydelliset syyt, ennalta anotut vapaat jne.)
- ✓ poissaolojen esiintyvyys: tietyt jaksot (esim. lomien ennen/jälkeen), tietty päivä/oppitunti?
- ✓ myöhästymiset (poissaolojen esimerkki)

Muut Wilma-merkinnät:

- ✓ tukiopetukset
- ✓ käyttäytyminen
- ✓ unohdukset
- ✓ muuta huomion arvoista?

Poissaolot ovat oire, eivät syy. Nelikentän avulla on tarkoitus yhteisesti keskustellen kartoittaa poissaolojen taustalla olevia syitä kokonaivaltaisesti. Lisäksi palaverissa sovitaan poissaolojen taustasyiden kartoituksesta eri menetelmiä hyödyntäen (esim. ISAP, SRAS-R). Huomiota on kiinnitettävä myös kartoitusta tekevän henkilön ja oppilaan väliseen vuorovaikutussuhteeseen, jotta luottamuksellinen keskustelu aihepiiriin liittyen on mahdollista.

Muista SMART-periaate, jotta tilannetta ei vain jäädä seurailemaan ja katselemaan. Jos tavoitteet eivät toteudu, täytyy yhteistyötä tiivistää ja pohtia uusia ratkaisuja.

Poissaolojen jäsentelyyn on olemassa erilaisia kyselyitä. Kyselyitä voi käyttää tilanteen jäsentelyyn ennakkoiden tai esim. tapaamisen alussa. Kyselyt eivät korvaa taustasyiden kartoittamiseen tarkoitettuja laajoja kartoituksia (ISAP, SARS-R) eivätkä tapaamisessa hyödynnettävää nelikenttää.

OTA TÄMÄ SIVU MUKAAN TAPAAMISEEN

1. Yhteinen keskustelu nelikentän pohjalta
2. Tavoitteiden asettaminen yhdessä (lyhyen- ja pitkän aikavälin tavoitteet), oppilaan sitoutuminen tavoitteisiin

Tavoitteiden asettamisen näkökulmasta tärkeää:

S= selkeästi määritelty, esim. läsnäolon lisääminen koulussa siten, että oppilas käy koulua 3h päivittäin

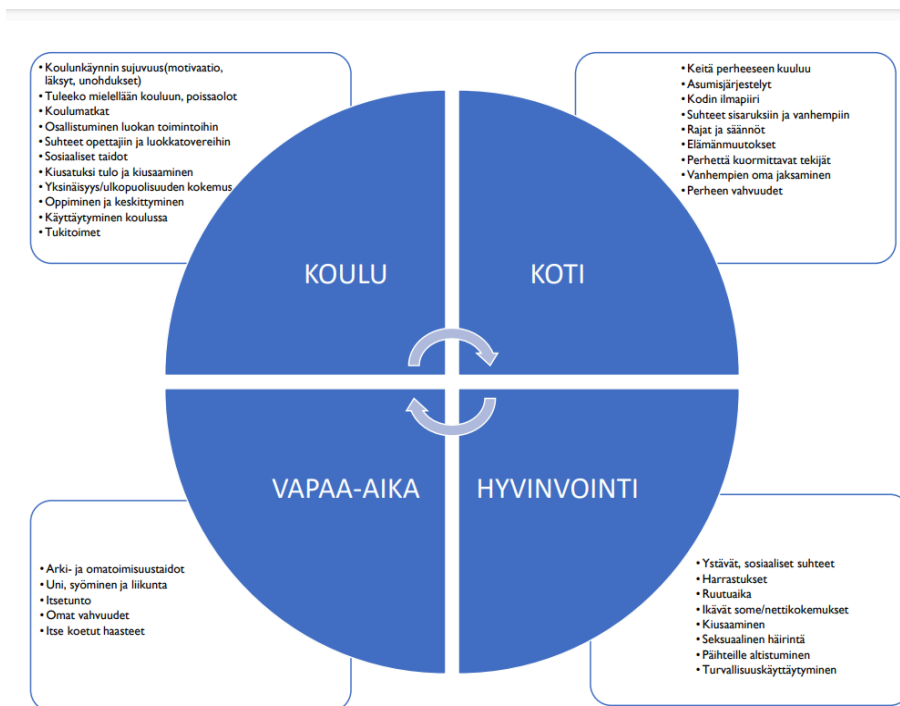
M= mitattavissa, käykö oppilas sovitusti koulussa/tuntimerkinnät

A= aikaan sidottu, esim. seuraavan kolmen viikon ajan oppilaan läsnäoloa seurataan päivittäin/toteutuuko tavoite

R= relevantti, tavoitteen tulee tukea koulunkäytikyvyn sen hetkistä tilannetta eteenpäin

T= tavoittelemisen arvoinen, keskusteltava oppilaan kanssa, että tavoite on sellainen, mihin oppilas kokee voivansa sitoutua/ymmärtää tavoitteen

NELIKENTTÄ OPPILAAN KOKONAISTILANTEEN KARTOITTAMISEN TUKENA

Poissaoloihin liittyviä kyselyitä tilanteen jäsentämiseksi:

[ISAP-vanhemmat](https://www.koulupoissaolo.fi/) (koulupoissaolo.fi)

[ISAP-lapsi/nuori](https://www.koulupoissaolo.fi/) (koulupoissaolo.fi)

[SRAS-R lapsi/nuori](https://www.koulupoissaolo.fi/) (koulupoissaolo.fi)

[SRAS-S vanhemmat](https://www.koulupoissaolo.fi/) (koulupoissaolo.fi)

3. Kirjaa monialaisesta tapaamisista opiskelijakohtainen muistio (nimellä ”Poissaolopalaveri”)